וועטער:
קלאר און מילדער

The Only Jewish Newspaper in Western Canada Established 1910 PUBLIC DAILY

אידישן וואָרט

THE ISRAELITE PRESS

זון אויפגאנג — 6.22.
זון אונטערגאנג — 6.15.

די איינציקע אידישע צייטונג
אין מערב קאנאדע
עטאבלירט אין 1910
דערשיינט
יעדן טאג

Vol. 21, No. 216. Mon. Sept. 28, 1931.

Published Daily except Saturday and Sunday. דערשיינט יעדן טאג חוץ שבת און זונטאג

מאנטאג יו׳ טשרי, תרצ״ב.

THE NEW YORK PUBLIC LIBRARY
OCT 6 1931
ASTOR, LENOX AND TILDEN FOUNDATIONS

ח. נ. ביאליק שלאָגט פאָר צו גרינדן "רעטונגס ארמיי" צו קעמפן קעגן געפאר פון אסימילאציע

"נאציאנאלער דיכטער" קריגט ווארימע אויפנאמע אין וואַרשע — איז פעסטימיסטיש וועגן דער קעגנוואַרט און דער צוקונפט פונם אידנטום

(ספּעציעלע טעלעגראמע צו "דאס אידישע וואָרט" פון "איטא")

וואַרשע, סעפּט. 28 (איטא). — ח. נ. ביאליק, וועלכער איז אנגעקומען אהער פרייטאג, האט דא געקראגן א גוואלדיקע אוואציע פונם וואַרשעווער אידנטום, וואו נאר ער האט זיך באוויזן.

א ספּעציעלע דרשה איז שבת אינ׳ דערפרי געהאלטן לכבוד דעם חשובׄן גאסט פון רבי שאר, אין דער גרויסער שול. ח. נ. ביאליק איז געווען א גאסט אין דער שול אין ער איז אויפ׳ גערופן געווארן צו מפטיר.

אן אפיל פאר דער שאפונג פון א "רעטונגס לעגאן", צו רעטן דאס וואס איז נאך פאר׳בליבן געווארן פונם אידנ׳ טום, איז ארויסגעלאזן געווארן פון דעם "נאציאנאלן דיכטער" ביי א פרעסע קאנפערענץ וועלכע ער האט אדרע׳ סירט. די אמעריקאנער און די פוילישע אידן, האט ער געזאגט, דארפן פארהיט ווערן פון צו גיין אין די שריט פונם מערב אייראָפּאיישן אידנטום, וואס האט רעזולטירט פון זיין אידישקייט און האט זיך אריינגעווארפן די ארמס פון אסימילאציע צו קויפן פאר דעם זייער פערזענלאכע פרייהייט.

ח. נ. ביאליק האט אנגעזייגט, אז דער פראצעס פון פראקטישער אסימי׳ לאציע האט זיך פארשטארקט איבערן נאנצן גלות, און אט דער פראצעס איז ביי איצטיקן מאמענט באזונדערס טראַ׳ נ׳יש, ווייל דאס אידנטום האט מער ניט דעם עפסטן אידעאלאנישן הינטער׳ גרונט, אויף וועלכן עס האט זיך אמאל געשטיצט. די אלטע צענטראלן פון אידי׳ שער וויסנשאפט, פראנקרייך, ענגלאנד, שפאניע און דייטשלאנד, זיינען איני׳ נאנצן פארשוואונדן געווארן און פאר׳ לאָרן געגאנגען פארן אידנטום, בעת דאס גרויסע רוסישע אידנטום איז איינגאנצן אפּגעשניטן געווארן פון דער אידישער וועלט. בלויז דער יונגער אידישער קבוץ אין אמעריקע און דאס פוילישע אידי׳ טום זיינען פארבליבן, און זיי מוזן דער׳ פאר מיט פראאייניקטע כחות קעמפן לעגן דער אסימילאציע.

ח. נ. ביאליקס רעדע האט זיך אויס׳ נעעייסנט מיט איר פעסימיזם וועגן דער׳ קעגנוואַרט און צוזופנט פונם אידנטום.

דער עפנטלאכער אויפטריט פון ח. נ. ביאליק אין פילהארמאניע לעצטן אונט׳ איז געווען א ריזיקער דערפאלג. די ביי׳ לעטן זיינען געווען אויספארקויפט לאנג אין פאראויס.

ח. נ. ביאליק

י. העסטרינס באריכט מארגן אונט

מארגן, 8.30 אונט. וועט י. העסט׳ רין אפּגעבן א באריכט פון 17טן צייט׳ ניסטישן קאנגרעס. די פארזאמלונג וועט אפּגעהאלטן ווערן אין ציון זאל און אלע זיינען איינגעלאדן.

—(::)—

31 טויזנט אוטאמאביל קרבנות אין איין יאר

אין יאר 1930 זיינען די פאר׳ איינייקטע שטאטן דער׳הרצ׳עט געווארן 31.273 נפשות אין אוטאמאביל עקסי׳ דענטן. דאס איז א דורכשניט פון 118 קרבנות אויף יעדע וועדערט טויזנט רעגיסטרירטע אוטאמאביל.

—(::)—

ארום $3,000 נעשאפן ביי פרץ-שול בודזשעט באנקעט

ארום $3.000 איז נעשאפן געווארן ביים באנקעט לכבוד דער עפענונג פונם יערלאכן פרץ-שול בודזשעט קאס׳ פיז לעצטן אונט׳ן, אין פרץ-זאל. צווי׳ שען די ביישטייערער זיינען אויף געַ׳ ווען א צאל לאקאלע אראנזיאציעס.

די שטימונג ביים עולם איז געווען א נאנץ געהויבענע, ווען די רעזולטאטן זיינען באקאנט געווארן און ס׳איז נע׳ ווארן קלאר, אז די ביישטייערונגען זיינען דאס יאר ניט נים געווען קלענער ווי לעצטן יאר, און די טויער וועלן זיך איצט אנשטרענגען צו שאפן די פולע סומע פונם קאמפּיין. — פינף טויזנט דאלאר.

א ליסט פון 400 ביישטייערער איז פארטיילט געווארן צווישן די זאמלער וועלכע וועלן פארזעצן דעם קאמפּיין אינם משך פון די קומענדיקע וואכן.

—(::)—

וועגן א. ר. פ. ט. מוטער פאראיין טיי

דער מוטער פאראיין פון ארב. רינג׳ פרייהייט טעמפּל שול בעט אונז צו מעלדן, אז צוליב ניט׳פארהאיזנעענע סיבות וועט די יערלאכע טיי, וואס וועט אפּגעהאלטן ווערן מארגן (דינס׳ טאג), פארקומען אין דער היים פון מרס. יאנאווסקי, 394 סעלקירק עוו., סוויט 1, פון 2.30 ביז שפּעט (אנ׳ שטאט ביי מרס. מערזאו, ווי עס איז געווען אנאנסירט לעצטע וואך).

נעפאר פון מלחמה אויפ׳ן ווייטן מזרח ווערט ערנסטער

יאפאנעזער באמבארדירן כינעזישע פאסאזשיר צוגן, און כינעזער מאכן פאגראם אויף יאפאנעזער. — כינע שטריינגט זיך אן צו האלטן אר׳דענונג

נאנקין, כינע, סעפּט. 28. — יאפאנ׳ נעזישע מיליטערישע עראפּלאנען האל׳ טען אן די באמבארדירונג פון כינעזישע צוגן צווישן פּיפינג און מוקדען, לויט די קאמוניקאטן פון דער כינעזישער רע׳ גירונג.

די רעגירונג מעלדעט אויף, אז יאַ׳ פאן האט געלייגן א שווערע מפּלה ביי דער פעלקערליינג וואס פארערט זי צו׳ ריקצוציען אירע טרופּן פון די אקופּיר׳ טע געביטן אין מאנדזשורע, און די יאפאנעזישע מיליטאריסטן זיינען גע׳ צוואונגען אויפצוגעבן זייערע פעלערע איבערן דרזק פון דער וועלטס געזעל׳ שאפטאכער מיינונג.

נאנקין, סעפּט. 28. — אויסערן מי׳ ניסטער וואנג איז ערנסט, אפשר שטערבלאד פארוואונדעט געווארן פון א גרופּע פאטריאטישע סטודענטן, וואס האבן אים אטאקירט דערפאר וואס ער האט פארפעלט צו באוועגן די פעלקער׳ ליגע אריינצוטרעטן זיך ווידרקאס אין מאנדזשוריע.

א המון האט שפּעטער אין אונט באפאלן יאפאנעזישע געשעפטן און האט פארניכטעט יאפאנעזישע מחזורות. די רעגירונג האט דערקלערט א דריינג׳ דיקן צושטאנד און האט ארויסגעשיקט פאלדאטן אונטערצוהאלטן די אומרוהן.

"נאצים" און קאָמוניסטן געווינען אין האמבורגער מוניציפּאלע וואלן

זיג פון עקסטרעמע פּארטייען באאומרואיקט די דייטשע רעגירונג

אדאלף היטלער, וועמעס אנהייגער האבן געמאכט גרויסע געווינען אין די האמבורגער שטאטיקע וואלן

האמבורג, דייטשלאנד, סעפּט. 28.— גרויסע געווינען זיינען געמאכט געווארן פון אדאלף היטלערס נאציאנאל־סאציאַ׳ אליסטן פון איין זייט, און פון די קאָ׳ מוניסטן פון דער אנדערער זייט, אין די נעכטיקע וואלן פארן מוניציפּאלן הויז.

דער זיג פון די עקסטרעמיסטן איז געקומען פונקט אין דער צייט ווען דייטשלאנד און פראנקרייך פירן אן פארהאנדלונגען פאר א פארשטענד׳ קונג, אין ער ווערט אנגענומען ווי א ווארנונג צו קאנצלער בראוניינגס רעגי׳ רונג, אז זי דארף שיינקען מער אויס׳ מערקזאמקייט צו דער לאגע אין לאנד.

פּראָקוראָר אפּעלירט קעגן אורטייל פון היטלעריסטן

בערלין, סעפּט. 28 (איטא). — אן אפיל קעגן די צו מילדע אורטיילן קעגן די היטלעריסטן וואס האבן אטאקירט אידן ראש־השנה איז געמאכט געווארן פונם פּראָקוראָר. ער פאדערט א צווייי׳ טען פּראָצעס כדי צו קריגן שווערערע שטראפן פאר זיי.

גלייכצייטיק האבן די היטלעריסטי׳ שע פארטיידיקער אויך אפּעלירט קעגן דעם אורטייל.

—(::)—

פלאנעווען צו פירן אלבערטער גאז ביין ווינניפעג

קאלגארי אלטא., סעפּט. 28. — פלעגער ווערן געמאכט פון פארשטייַ׳ ער פון קאנאדער, ברוטישן און אמערי׳ קאנער קאפּיטאל צו פירן לאנגע רערן פון דער טויערנער טאל גאז פעלדער, וואס זאלן דערגרייכן ביי ווינניפעג. די צושטימונג פון דער אלבערטער רעגי׳ רונג וועט קוראלאד פארלאנגט ווערן.

עס ווערט פארשטאנען, אז דער פּלאן איז אויב בכלל אויפגעגעבן ווערן, אויב אין אמעריקע אין דער צייט ווען דער אנדערער טייל פון לאנד איז אין אן אנדערע ריכטונג געווען. ער האט אבער אונז צוגעזאגט אויצופארשן דעם ענין.

בנוגע דיסקרימינאציעס קעגן אידן אין די הויכע לערן־אנשטאלטן, גלויבט מר. זוואלסקי, אין אויב עס זיינען דא שפּורן פון אזעלכע, זיינען זיי א פּועל׳ יוצא פון דעם, וואס זיי האבן ניט נעגנג פּלאץ פאר אלע סטודענטן, און פוילישע אפּליקאנטן ווערן אפט צוריק געוויזן, אזוי גוט ווי אידישע.

מר. זוואלסקי האט עוס סוף אויס׳ גערעכנט זיין וואונש פארצוזעצן די בא׳ קאנטשאפט און האט אונז צוגעזאגט צו געבן אונז אלע אינפארמאציעס וועל׳ כע מיר וועלן פון אים פארלאנגען, אויב נאר ער וועט זיי אונז קאנען גע׳ בען. די פארשטייער פון "דאס אידישע וואָרט" פון זייער זייט, האבן אויף אויסגעדריקט דעם הארציקסטן דאנק פאר זיין פריינטלאכן באוואוך.

"גוד וויל" וויזיט ביי "ד. איד. וואָרט"

זאגט אז די פוילישע רעגירונג פילט איר פארפליכטונג צו איר אידישער באפעלקערונג, ווי צו אירע אנדערע בירגער. — איז זיכער, אז די באציאונגען צווישן אידן און פּאָ׳ ליאקן בעסערן זיך כסדר. און אז אידישע לאגע אין לאנד וועט פארבעסערט ווערן

זאגט אז די פוילישע רעגירונג פילט איר פארפליכטונג צו איר אידישער באפעלקערונג, ווי צו אירע אנדערע בירגער. — איז זיכער, אז די באציאונגען צווישן אידן און פּאָ׳ ליאקן בעסערן זיך כסדר. און אז אידישע לאגע אין לאנד וועט פארבעסערט ווערן

מיטן צוועק צו באקאנען זיך מיט דער היגער אידישער באפעלקערונג, צווישן וועלכע ס׳איז דא א היבשע צאל גע׳ וועזענע פוילישע בירגער, האט מר. ס. ל. זוואלסקי, פון לוואוו (לעמבערג), פוילן, היגער פוילישער קאנסול, באַ׳ זוכט דיי רעדאקציע פון "דאס אידישע וואָרט" לעצטן פרייטאג און האט דא פארבראכט ביי א שעה צייט אין א פריינטלאכן שמועס וועגן דער לאגע אין פוילן בכלל און דער אידישער לאַ׳ גע בפרט.

איידער ער האט פארנומען דעם היגן פּאסטן, מיט אן ערך צוויי יאר צוריק, האט מר. זוואלסקי געהאלטן אן אמט אינם פוילישן קאנסולאט אין ניו־יאָרק. אין ער האט דארטן געהאט א בעלעגנהייט צו האבן אפּטע שמועס עסן מיט די פוילישע אידישע פאר׳ שטייער אין אמעריקע און צו באטייַ׳ ליקן זיך אין דער פוילישע אידישער "גוד וויל" באוועגונג. ער האט טאקע באציינגט זיין וויזיט אין "דאס אי׳ דישע וואָרט" ווי א "גוד וויל באזוך".

מר. זוואלסקי איז פאר אונז פארגע׳ שטעלט געווארן פון מ. א. גרעי.

דעם שמועס דערקלערט, אז די פוי׳ לישע רעגירונג פילט איר אחריות פארן וואוילזיין פון אירע אידישע בירגער, ווי פאר אלע אנדערע בירגער, און זי פילט, אז דאס לאנד קאן ניט האבן קיין פרידן און פראספּעריטעט, אזוי לאנג ווי אזא גרויסער טייל פון איר באפעלקערונג, ווי דער אידישער, גע׳ פינט זיך איר א שווערער לאגע און איז אומצופרידן.

מר. זוואלסקי האט אויסגעזאגט אז אין פוילן, האט ער דערקלערט, האט אר׳ ברעבעגומען א סיטואציע וואס איז ניט פון איר געשאפן געווארן, וואס איז פארפּאלטערט געווארן פאר די הונ׳ דערט יאר פון פוילנס אפּהייניקייט. זי האט געזאגט שאפן אר׳דענונג פונ׳ס כאאס, און עס איז זעלבסטפארשטענד׳ לאך, אז דאס קאן ניט דערגרייכט ווערן אין איין טאג, עס האבן געליטן אלע, און די אידן, צוליב זייער סעפּציפישער לאגע, מער פון ווען מען ס׳איז אנדערש. פוילן בויט זיך אויבער ביסלאכווייז, און די, קענדזייטיקע באציאונגען צווי׳ שען די אידן און די פּאליאקן האלטן זיך אין איין אר׳בעטסערן אין נאדמא׳ ליזירן. די עקאנאמישע לאגע אין ניו־יאָרק, און ער האט דארטן געהאט א בעלעגנהייט צו האבן אפּטע שמועס מיט די פוילישע אידישע פאר׳ שטייער אין אמעריקע און צו באטיי׳ ליקן זיך אין דער פוילישע אידישער "גוד וויל" באוועגונג. ער האט טאקע באציינגט זיין וויזיט אין "דאס אי׳ דישע וואָרט" ווי א "גוד וויל באזוך".

מר. זוואלסקי איז פאר אונז פארגע׳ שטעלט געווארן פון מ. א. גרעי.

דעם שמועס דערקלערט, אז די פוי׳ לישע רעגירונג פילט איר אחריות פארן וואוילזיין פון אירע אידישע בירגער, ווי פאר אלע אנדערע בירגער, און זי פילט, אז דאס לאנד קאן ניט האבן קיין פרידן און פּראָספּעריטעט, אזוי לאנג ווי אזא גרויסער טייל פון איר באפעלקערונג, ווי דער אידישער, גע׳ פינט זיך איר א שווערער לאגע און איז אומצופרידן.

אין אים באקאנט, אז עס זיינען דא אידן צווישן די הויכע באאמטע אין פוילישן קאנסולאט אין אמעריקע, און אז אין אים, פּראָפעסאר אשכנזי, האט פאר א צייט פארטראטן פוילן ביי דער פעלקער־ליגע.

מיר האבן אים דערויף באמערקט, אז אידן זיינען ניט אזוי פאראינטערע׳ סירט אין האבן פארשטייער צווישן הוצב באאמטע, ווי אין ברייטערע אר׳ בעטס געביטן, — צו האבן קאנדזיק׳ טאר׳ן, פּאסט־טעלעגראף און אפילו נאטס׳ קערער, און ארבעטער אין די פאבריקן.

מר. זוואלסקי גלויבט אבער, אז אט אויף די אלע געביטן, אויף וויפיל עס איז מעגלאך, ווערן אויף אידן׳ געמונען גלייך מיט אלע אנדערע בירַ׳ גער. ער האט אבער אונז צוגעזאגט אויצופארשן דעם ענין.

בנוגע אויסגעדריקטע אינטרעסן פון אידן אין פוילן, האט ער דערקלערט, אז ער האט אין אלע פאלן אויסגעדריקט דעם אידישן אינטרעס, אז ער האט אויסגעדריקט דעם אידישן אינטרעס, אז ער האט אויסגעדריקט דעם אידישן אינטרעס, אז ער האט